

ZWARTEWATERLAND
OPGROEIEN IN EEN
KANSRIJKE OMGEVING

Uitvoeringsprogramma Opgroeien in een Kansrijke Omgeving

OKO RONDE 1 2024 - 2026

Voor u ligt...

Het uitvoeringsprogramma **Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)**. In dit **uitvoeringsprogramma** beschrijven we in **hoofdstuk 1** de **ambities en doelen** van het programma. In **hoofdstuk 2** lichten we de **achtergronden** voor de **uitvoering** voor 2024-2026 toe. In **hoofdstuk 3** staat het **globale uitvoeringsplan** voor de periode najaar 2024-voorjaar 2025. Voor wie zich wil **verdiepen** in de OKO-aanpak is **bijlage 1** bedoeld.

Dit **stuk** is geschreven voor iedereen die **geïnteresseerd** is in de **uitvoering** van OKO. En wellicht **overweegt** zelf een **bijdrage** te gaan leveren.

**GEZOND &
GELUKKIG**
ZWARTEWATERLAND

1. WAAROM OKO?

Bijdragen aan ontwikkeling en groei van jongeren

*“Opvoeden doen we samen,
omdat een jongere wordt gevormd
door de omgeving waarin hij opgroeit.”*

Hoogleraar pedagogiek Micha de Winter over samenlevingspedagogiek

Hoe willen we dat onze jongeren opgroeien, wat wensen wij ze toe? Welke rol spelen ouders, school en vriendengroepen hierbij? Wat gaat goed, waar zijn we trots op, wat maakt ‘ons, ons’ voor nu en de komende generaties? Waar willen we minder van of zelfs wel vanaf, omdat het jongeren schaadt in hun ontwikkeling?

Dit soort vragen worden vanuit het programma ‘Opgroeien in een Kansrijke Omgeving’ voorgelegd aan iedereen die in de gemeente Zwartewaterland een rol speelt bij het opgroeien en opvoeden van jongeren. En dat zijn niet alleen ouders, maar ook leerkrachten, vrijwilligers van sport- en spelverenigingen, jongerenwerkers, kerkelijk bestuurders, horeca-ondernemers, vriendengroepen, de Jongerenraad, kortom: iedereen die bijdraagt aan de omgeving van jongeren. Antwoorden hierop vormen samen het perspectief voor OKO en verduidelijken waarom we met elkaar aan OKO (zouden) willen werken.

*Welke vragen stel jij,
welke antwoorden
geef jij mee?*

1.1 JONGERENMONITOR ALS START

In 2022 wilde de gemeente Zwartewaterland preventie van middelengebruik systematischer aanpakken. Uitkomsten van de Jongerenmonitor gaven daarvoor aanleiding:

- Het gebruik van alcohol, tabak en softdrugs was hoger dan het gemiddelde in de regio;
- Ouders en jongeren vinden het heel normaal om op (te) jonge leeftijd alcohol te drinken;
- Onze jongeren bleken na de coronaperiode minder gelukkig te zijn.

Politiek-bestuurlijk bestond de wens om mee te doen met het landelijke programma 'Opgroeien in een Kansrijke Omgeving' omdat dit een oplossing biedt voor bovengenoemde zorgwekkende signalen. Augustus 2023 is dit programma met instemming van de gemeenteraad gestart met een (eerste) looptijd tot 2028.

AMBITIE EN DOELEN

OKO draagt bij aan de maatschappelijke ambitie van de gemeente Zwartewaterland: het realiseren van een gezonde, verantwoorde omgeving voor jongeren zodat zij kansrijk opgroeien en zich zo gezond en gelukkig mogelijk ontwikkelen.

OKO WERKT HIERVAN AFGELEID AAN DE VOLGENDE DOELEN:

1

HET TEGENGAAN VAN ROKEN, DRANK- EN DRUGSGEBRUIK ONDER JONGEREN

'We houden het hier oké en gezond met elkaar. Volwassenen geven het goede voorbeeld en leven voor.'

2

HET MENTALE WELBEVINDEN VAN JONGEREN VERSTERKEN

'Lekker in je vel zitten.'

3

HET VERRIJKEN VAN DE LEEFOMGEVING VAN JONGEREN

'Er is genoeg te doen, op een gezonde manier.'

4

HET VERSTERKEN VAN DE BAND TUSSEN OUDERS EN HUN KINDEREN

'Ik begrijp mijn kind, nu hij (bijna) puber is, en sluit aan bij zijn behoeftes en wat ik van hem mag verwachten. Ik voed hem liefdevol, begrensd, respectvol op.'

1.2 OM WIE GAAT HET?

OKO richt zich op het voorkomen van middelengebruik en jongeren tussen 10 en 18 jaar. Daarom zijn alle jongeren in deze leeftijd en hun ouders/opvoeders de doelgroepen waar OKO zich op richt. Vanuit de invalshoek van gezondheidsbevordering is OKO daarmee een collectieve preventie-aanpak: gezond gedrag wordt voor iedereen tussen 10 en 18 jaar benadrukt en we leven met elkaar de normen na die hierbij passen.

Kanttekeningen

- Problematisch, risicovol middelengebruik van jongeren en verslavingszorg valt buiten de OKO-aanpak. Echter: signalen hieromtrent die vanuit OKO-uitvoering naar boven komen, zetten we met onze partners, zoals Tactus, om in passende hulpverlening aan jongeren en hun ouders. Het doel is om een doorlopende preventieketen te ontwikkelen van algemene preventie tot verslavingszorg.
- De afgelopen jaren hebben we al veel geïnvesteerd in tijdige ondersteuning aan kwetsbare jongeren en (hun) ouders. Hiermee verminderen we de kans op oplopende (verslavings) problematiek en wordt de mentale gezondheid versterkt. Een overzicht van deze activiteiten staat in bijlage 2. Deze activiteiten vallen niet onder de verantwoordelijkheid van OKO maar worden wel in afstemming met OKO uitgevoerd.
- We spannen ons extra in om jongeren en ouders te bereiken van wie we weten dat ze niet zonder meer op algemene ondersteuningsactiviteiten afkomen. Bijvoorbeeld omdat er laaggeletterdheid speelt of een lastige financiële situatie.

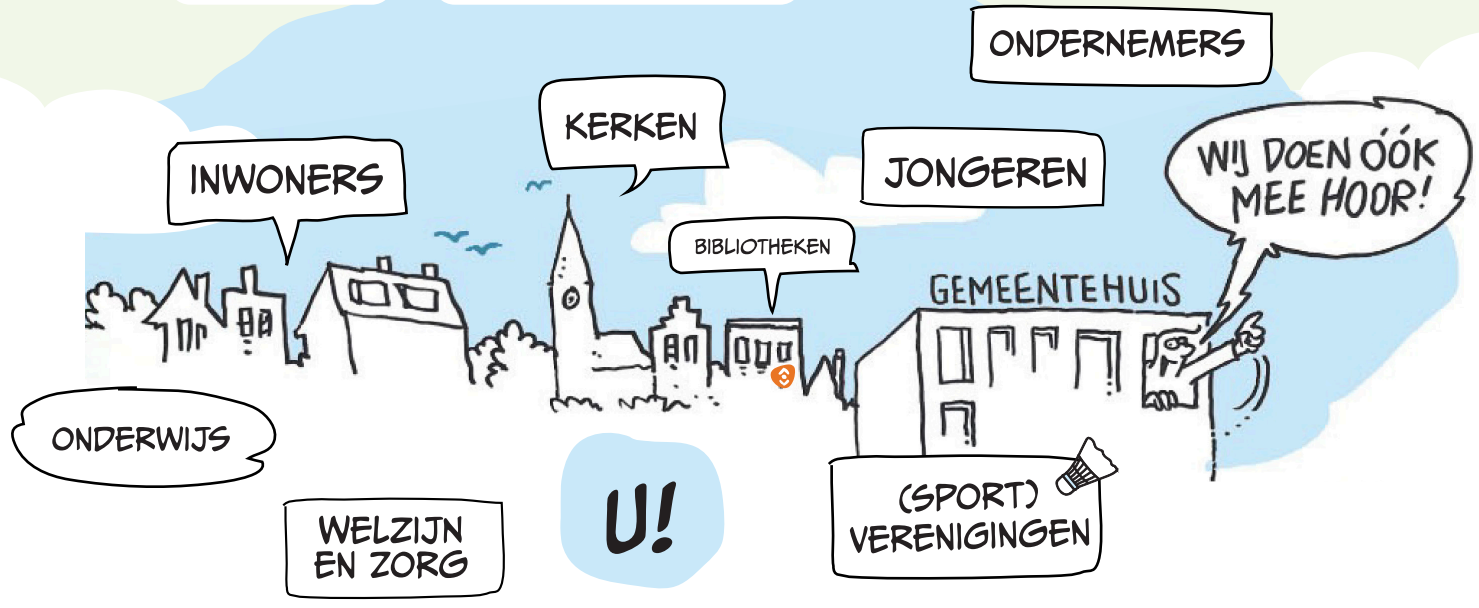

1.3 SAMEN MET

Iedereen in Zwartewaterland die betrokken is bij (het opgroeien en opvoeden van) jongeren heeft invloed op het doen en laten van jongeren. Jongeren ontwikkelen hun normen, waarden en opvattingen vooral via het contact met hun ouders en - steeds belangrijker naarmate ze opgroeien - in hun vriendengroep. Tegelijkertijd vormen ouders en vriendengroepen hun opvattingen en ideeën via allerlei media, door contacten met voor hún belangrijke rolmodellen, in hun werk, op school. Willen we de OKO-doelen voor de komende generaties jongeren en hun ouders realiseren, dan lukt dat het beste als zo veel mogelijk partners een bijdrage leveren. Deze bijdrage kan variëren van een minder intensieve inspanning (zoals deelnemen aan voorlichting) tot een actieve rol (bijvoorbeeld zelf bijdragen aan de naleving van Nix 18).

IN CONTACT MET
ONDER ANDERE :

1.4 PROGRAMMA-OPZET EN ORGANISATIE

Gemeentelijke organisatie

OKO is programmatisch van opzet. We voeren meerjarig interventies en activiteiten uit, verbinden uiteenlopende maatschappelijke vraagstukken rondom opgroeien en opvoeden en werken (daardoor) samen met meerdere beleidsterreinen. Projectleiders van JOGG en OKO dragen - in samenwerking met maatschappelijke partners en professionals zoals jongerenwerk, buurtsportcoaches en consultants in het Sociaal Domein- bij aan de brede (leefstijl-) thema's van Gezond en Gelukkig Zwartewaterland.

Projectorganisatie

OKO bestaat organisatorisch uit een kernteam (stuurgroep en klankbordgroep samen) en initiatiefgroepen. Dit kernteam ontwikkelt en stuurt samen met de projectleider de aanpak en koers, opereert vooral op beleidsmatig niveau en bewaakt de uitgangspunten en grote lijn. De stuurgroep bestaat uit een afvaardiging van beleidsterreinen, de klankbordgroep bestaat uit inwoners en professionals uit kerk, gezondheidszorg, onderwijs en Tactus. Initiatiefgroepen pakken de uitvoering op en zijn daarmee vooral operationeel. Initiatiefgroepen kunnen gekoppeld zijn aan één enkele organisatie (zeg: een sportvereniging, als thuisbasis van het initiatief) of uit een bundeling van meerdere organisaties of individuen die elkaar vinden in dezelfde ambitie en overeenkomstige doelen (zeg: een groep ouders die bijdragen aan activiteiten gericht op positief opvoeden).

1.5 SPEERPUNTEN 2024 – 2026: SAMENHANG

Gedurende de looptijd van OKO worden alle domeinen en speerpunten uitgewerkt; juist deze samenhang is effectief. Om de twee jaar kiezen maatschappelijke partijen op basis van de uitkomsten van de Jongerenmonitor (uitgevoerd door de GGD onder alle scholieren in klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs) waar we accenten gaan leggen. Tijdens onze eerste Dialoogsessie in april 2024 is door de 60 aanwezigen bepaald dat we aan de slag gaan met het domein Gezin, speerpunten: 'regels stellen' en 'ondersteuning door ouders' en met het domein Vrije Tijd, speerpunt: 'georganiseerde vrijetijdsbesteding'. De uitkomsten van de Jongerenmonitor - zie bijlage 3 - gaven hiertoe aanleiding.

Opvallende resultaten monitor 2023

- 90% van de ondervraagde jongeren geeft aan dat zij met hun ouders kunnen praten als zij ergens mee zitten.
- 82% van de jongeren voelt zich veilig op school.
- De gemiddelde leeftijd waarop jongeren hun eerste glas alcohol drinken is 13,1 jaar.
- Alcohol is onder de 18 jaar overal (horeca, feesten, thuis, sportvereniging, supermarkten) makkelijk verkrijgbaar.
- Softdrugsgebruik is alleen door 4e klassers gerapporteerd: 3% heeft dit (ooit) gebruikt. Gebruik van hard- en partydrugs komt in de ondervraagde leeftijdsgroepen niet voor.
- Er is weinig cultureel aanbod.

1.6 FINANCIËEL OVERZICHT 2024 – 2026

In de uitvoering hebben we te maken met terugkerende kosten voor onderzoek, monitoring en de organisatie van OKO (zoals de Dialogsessie). Deze kosten vatten we op als voorwaardelijk voor het uitvoeringsprogramma en laten we buiten dit overzicht.

WELKE MIDDELEN WE PER DOEL INZETTEN:

2. UITVOERING 2024–2026

Volgens de OKO cyclus zijn we in Zwartewaterland aanbeland in fase 4. Welke activiteiten voeren we uit, passend bij het kader zoals weergegeven in hoofdstuk 1? Ook lichten we schematisch de samenhang toe tussen de doelen, data uit de Jongerenmonitor, gekozen speerpunten en de gewenste langetermijn verandering.

2.1 PLANNING FASES IN DE OKO CYCLUS

FASE	ACTIVITEIT	INITIATIEFNEMERS	RESULTAAT
FASE 0 2023–april 2024 OPSTART	<ul style="list-style-type: none"> Bekendheid geven aan OKO in bestaande netwerken, partners vinden, oriëntatie op gezamenlijke koers en aanpak Eerste Oudermonitor 	<ul style="list-style-type: none"> Projectleider (PL) m.m.v. Stuurgroep en spilfiguren Vrije Universiteit 	<ul style="list-style-type: none"> Communicatieplan Startbijeenkomst Commitment bij maatschappelijke partners, in de vorm van ambassadeurs en klankbordgroep Commitment onder ouders
FASE 1 okt. 2023–maart 2024 JONGERENMONITOR	<ul style="list-style-type: none"> GGD betrekken Scholen betrekken Monitor voorbereiden Monitor afnemen Klankbordgroep formeren 	<ul style="list-style-type: none"> Projectleider GGD Stuurgroep 	<ul style="list-style-type: none"> Inzicht in de (mentale) gezondheid van jongeren
FASE 2 mei–juli 2024 TERUGKOPPELING DIALOOG VOORBEREIDEN UITVOERING	<ul style="list-style-type: none"> Speerpunten a.d.h.v. cijfers vaststellen Draagvlak vergroten voor uitvoering Bestaande uitvoering screenen en witte vlekken vaststellen 	<ul style="list-style-type: none"> Projectleider GGD: cijfers en rapporten 	<ul style="list-style-type: none"> Maart '24 zijn de cijfers van de monitor bekend bij PL April '24 vindt de dialoogsessie plaats Tijdens dialoogsessie zijn door de gemeenschap max 3 speerpunten gekozen
FASE 3 juli–sept. 2024 PLANVORMING	<ul style="list-style-type: none"> Plan van aanpak uitwerken Initiatiefgroepen voorbereiden 	<ul style="list-style-type: none"> Projectleider Kernteam 	<ul style="list-style-type: none"> Voor elk speerpunt zijn (evidence-based) interventies/maatregelen/activiteiten gekozen Elk speerpunt is uiteindelijk ingebed in bestaande structuren/platforms/netwerken
FASE 4 sept. 2024–maart 2026 UITVOERING BLOK 1 -sept. 2024–maart 2025 BLOK 2 -april 2025–sept. 2025 BLOK 3 -okt. 2025–maart 2026	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren van gekozen interventies Monitoren en evalueren van uitvoering 	<ul style="list-style-type: none"> Lokale (subsidie) partners Kernteam Initiatiefgroepen Projectleider 	<ul style="list-style-type: none"> Interventies, activiteiten worden betrouwbaar en valide uitgevoerd en geëvalueerd
april 2026 OKO CYCLUS START OPNIEUW: RONDE 2			

2.2 ACTIVITEITEN

Onderstaand overzicht laat de samenhang zien tussen gekozen speerpunten, activiteiten en de beoogde langetermijn verandering, passend bij de doelen van OKO.

2024 – 2026 VAN DOMEINDOEL EN SPEERPUNT, NAAR ACTIVITEITEN IN SAMENHANG

Domeindoel

GEZIN: Ouders bieden hun kind positieve ondersteuning

Gekozen speerpunten

- **Regels stellen, afspraken maken** met name over roken en alcoholgebruik omdat daar de grootste (gezondheids)zorgen over bestaan voor jongeren tussen 10-18 jaar.
- **Ondersteuning door ouders**

We vullen de kennis van volwassenen aan over:

De ontwikkeling van tieners en leggen het verband met opvoedvaardigheden.

Middelengebruik, mentale gezondheid en de relatie hiertussen.

Positief opvoeden.

DATA UIT JONGERENMONITOR 2023

Een groot deel van de ouders staat toe of accepteert dat hun kind alcohol drinkt of rookt

versus

79 % van de jongeren geeft aan dat hun ouders duidelijke regels hebben over wat zij wel of niet mogen doen. Alcoholgebruik blijft hierbij dus veelal onbesproken of wordt (heimelijk) toegestaan.

Ouders verstrekken alcohol in de thuissituatie.

90% van de jongeren kan meestal/altijd praten met hun ouders als ze ergens mee zitten. Dit is een beschermende factor voor middelengebruik. Gezien de grote tolerantie die ouders hebben voor alcoholgebruik en roken, is in de ondersteuning van ouders op dit thema verbetering mogelijk.

ACTIVITEITEN IN SAMENHANG 2024-2026

Voorlichting, educatie, bijeenkomsten die bijdragen aan positief opvoeden en verduidelijken hoe ouders kunnen aansluiten bij de ontwikkelingsfasen van (bijna) pubers. Ouders krijgen handvatten voor het goede gesprek met hun kinderen over middelengebruik. Ouders bieden elkaar ondersteuning.

Om de gezonde, verantwoorde norm over roken, drugs- en alcoholgebruik maatschappelijk breed geaccepteerd te krijgen zodat ouders zich gesterkt en gesteund weten:

- zetten we de NIX-18campagne uit;
- werken we Team Fit samen met JOGG uit;
- werken we aan maatregelen uit de Rookvrije Generatie.

GEWENSTE LANGETERMIJN VERANDERING

Gemeente, ouders en maatschappelijke partners trekken samen op in het organiseren van een kansrijke leefomgeving voor jongeren. Er zijn platforms, netwerken en activiteiten voor en door ouders.

De toegang tot alcohol vanuit de thuissituatie is afgenomen.

De startleeftijd waarop jongeren alcohol drinken is verhoogd. Peildatum 2023: 13, 1 jaar.

Jongeren roken en vaperen minder.

Domeindoel

VRIJE TIJD: er is een duurzaam, gevarieerd en verantwoord activiteitenaanbod dat aansluit bij de belangstelling en behoeftes van jongeren.

.....

Gekozen speerpunt

- Georganiseerde vrijetijdsbesteding

We vullen het
Vrije Tijdsaanbod
aan:

In samenwerking
met jongeren.

Volgens
de OKOchecklist
(zie bijlage 4).

DATA UIT JONGERENMONITOR 2023

.....

52% van de jongeren sport 2 dagen per week bij een club of sportschool. Zij zijn vaker dronken of aangeschoten. Jongeren die vaker dan 2 dagen sporten, hebben minder psychische klachten.

20% van de jongeren neemt 2 of meer dagen per week deel aan creatieve activiteiten bij een club of vereniging. Zij zijn minder vaak aangeschoten of dronken en roken minder.

ACTIVITEITEN IN SAMENHANG 2024-2026

.....

Wij zorgen samen met onder meer jongerenwerk en buurtsportcoaches voor een toegankelijk en breed activiteitenaanbod met voldoende laagdrempelige voorzieningen voor jongeren tot en met 18 jaar. Er is voldoende capabele begeleiding en ouders zijn betrokken.

Om de gezonde, verantwoorde norm over roken, drugs- en alcoholgebruik maatschappelijk breed geaccepteerd te krijgen zodat ouders zich gesterkt en gesteund weten:

- zetten we de NIX-18campagne uit;
- werken we Team Fit samen met JOGG uit.

We informeren vrijetijdsaanbieders over de relatie tussen georganiseerde vrijetijdsbesteding, mentale gezondheid en middelengebruik.

GEWENSTE LANGETERMIJN VERANDERING

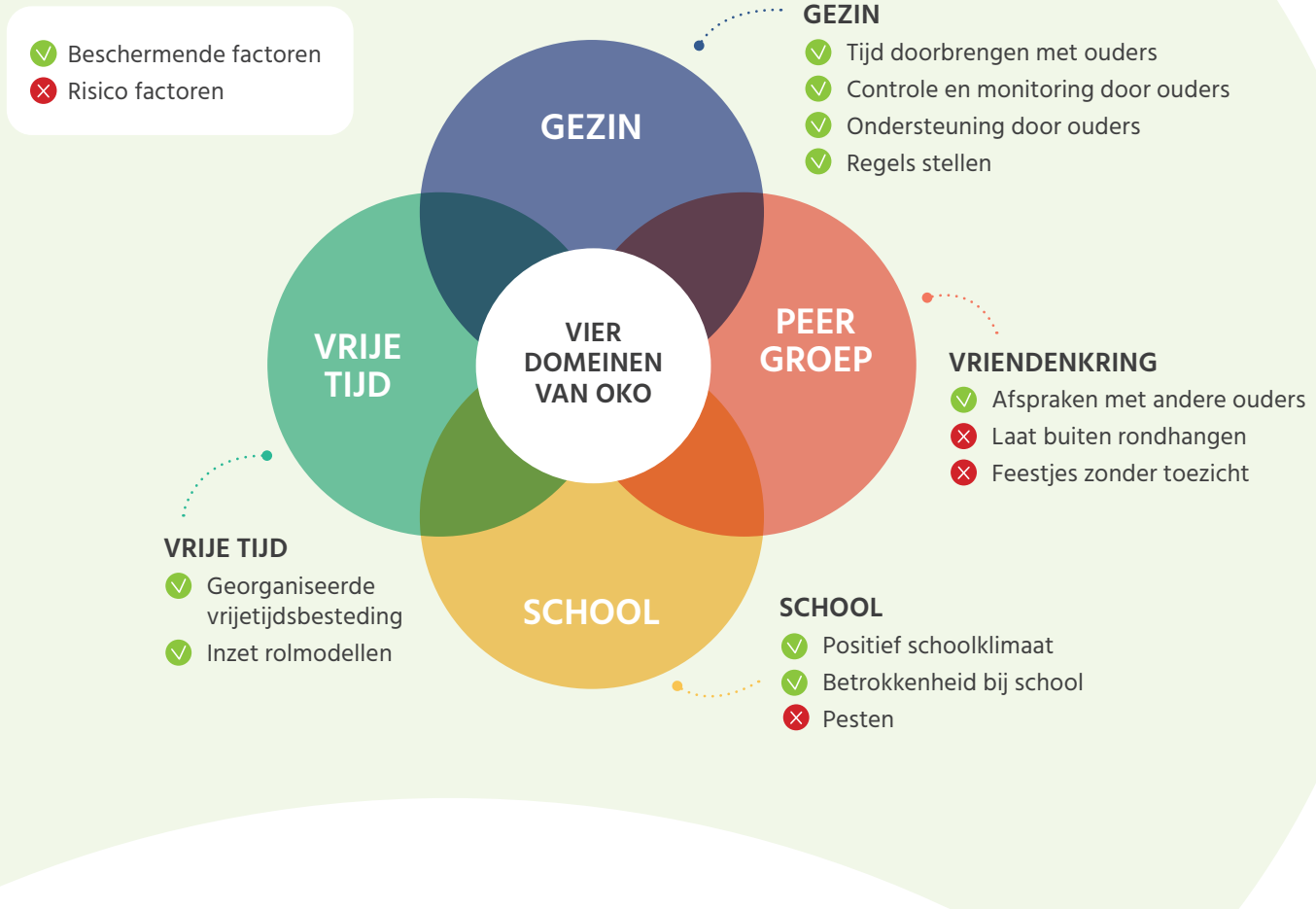
.....

In alle kernen is voor jongeren genoeg te doen, op een gevarieerde manier.

Er zijn voldoende veilige en verantwoorde plekken voor jongeren om tijd met elkaar door te brengen.

Er zijn meer (jeugd)verenigingen die onder toezicht van een verantwoordelijke volwassene staan en waar de Nix18normen worden nageleefd.

Er is een breed cultureel aanbod, gericht op talentontwikkeling.

BEWEZEN EFFECTIEF!

Vanuit de IJslandse preventie-aanpak, de basis voor OKO aangepast aan Nederlandse mogelijkheden door o.a. het Trimbos Instituut, is een bewezen effectieve aanpak ontwikkeld waarmee de mentale gezondheid van jongeren wordt versterkt en middelengebruik wordt tegengegaan. Een meerjaren, samenhangend en cyclisch programma waarin monitoring van resultaten en uitvoering van activiteiten om de twee jaar op elkaar worden afgestemd is daarin de crux. Deze activiteiten:

- vinden plaats in de vier meest invloedrijke omgevingen van jongeren: school, gezin, vriendengroepen en de vrijetijdssetting.
- zijn georganiseerd rondom de beschermende factoren of risicofactoren voor middelengebruik en mentale gezondheid. Ze vergroten het mentaal welbevinden en gaan middelengebruik tegen, of verkleinen juist het mentaal welbevinden en versterken middelengebruik.

WE DOEN HET SAMEN

De mate van het succes van OKO wordt sterk bepaald door de acceptatie van en het vertrouwen in het programma door de lokale samenleving. Staan inwoners en organisaties achter de ambitie en doelen van OKO, vinden ze het nodig dat deze aandacht er is, is er vertrouwen in een goede uitvoering, speelt het programma goed in op kansen en krachten in de kernen? Dit brengt een bescheiden opstelling voor de gemeente(lijke projectleider van OKO) met zich mee, en de overtuiging dat wij de wijsheid niet in pacht hebben.

Inwoners die positief tegenover het programma staan, staan niet alleen open voor de boodschap die we brengen maar zullen ook eerder bereid zijn om een bijdrage te leveren, in welke vorm dan ook. Om de doelen te bereiken is samenwerking met inwoners belangrijk en zonder meer logisch. Als gemeente alleen redden we het niet én doen we tekort aan initiatieven vanuit de gemeenschap die bijdragen aan de ontwikkeling en groei van jongeren. Daarnaast: we slagen in het borgen van OKO, zodra de lokale samenleving bijbehorende normen en opvattingen uitdraagt.

